

Correctievoorschrift HAVO

2008

Afnametijdstip 2

culturele en kunstzinnige vorming 2

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 1a De directeur kan een tweede corrector aanwijzen. In dat geval dient in dit correctievoorschrift voor "gecommitteerde" telkens te worden gelezen "tweede corrector".
Indien de directeur geen tweede corrector aanwijst zijn de betreffende bepalingen niet van toepassing.

- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces verbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 7 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Indien geen tweede corrector is aangewezen stelt de examinerator de score vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer die de school heeft vastgesteld.
De CEVO zal een waarde voor de normeringsterm N bekend maken, die zou hebben gegolden, als deze toets als centraal examen was afgenomen.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 64 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 1

---

1 maximumscore 1

één van de volgende:

- (volksgeloof): Van oudsher bestaand bijgeloof bleef, ondanks de kerstening door de kerk, toch in oervorm nog bestaan.
- (ongeletterdheid): Buiten de kloosterlingen leerden in de middeleeuwen maar weinig mensen lezen en schrijven. De middeleeuwer was dus in het algemeen niet in staat zelf bronnenonderzoek te doen. Wat verteld werd door (gezaghebbende) priesters werd dus voor waar aangenomen.
- (beperkte leefomgeving): Weinigen traden buiten het eigen leefmilieu, waardoor de eigen overtuigingen en verhalen in stand werden gehouden.
- (onwetendheid): Men kon allerlei natuurverschijnselen e.d. niet goed duiden, wat ruimte bood voor bovennatuurlijke verklaringen.

2 maximumscore 2

twee van de volgende:

- de rol van de duivel / het verschijnen van de duivel / het leven met de duivel / het uitdrijven van de duivel
- de rol van Maria / gered worden door Maria (als je haar trouw blijft)
- Er gebeurt een wonder.

per juist antwoord

1

3 maximumscore 1

één van de volgende:

- In de middeleeuwen werd aan getallen een bepaalde bijbetekenis gegeven (getalsymboliek). Zo duidden bepaalde getallen op goddelijke invloed/orde, zoals het getal 3 dat stond voor volmaaktheid.
- Natuurwetten, zoals het bestaan van seizoenen / de 12 maanden in het jaar, kregen van de Kerk een christelijke interpretatie.
- De middeleeuwse ideeënwereld was beïnvloed door Pythagoras die meende dat getallen niet zomaar teleenheden waren, maar dat alles in het heelal door het getal werd bepaald.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 1

één van de volgende:

- In een vrouwenklooster bestond voor vrouwen (vaak/soms) de mogelijkheid zich intellectueel te ontplooiën.
- Sommige vrouwenkloosters begonnen in de middeleeuwen met onderwijs voor meisjes.
- Kerken in de grote steden stichtten Latijnse scholen. Deze werden voornamelijk door jongens bezocht, maar soms konden ook meisjes in een zijkamertje les krijgen.

5 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Maria is de moeder van Jezus/God. Omdat Maria een zekere macht over de duivel heeft (haar aanroepen kan de duivel verdrijven), wil Moenen haar naam niet uitspreken en dus ook Mariken niet bij haar naam (die van 'Maria' komt) noemen.

6 maximumscore 2

- waardering (één van de volgende): 1
  - Toneelspelers brachten vermaak/afleiding.
  - Toneelspelers brachten nieuws mee van andere gebieden.
  - Toneelspelers konden dingen (acrobatische toeren, goochelarij, etc.) die gewone mensen niet beheersten.
- wantrouwen (één van de volgende): 1
  - Toneelspelers hadden de naam dat ze niet te vertrouwen waren: je kon door hen bestolen worden / voor de gek gehouden worden / ze waren op vrouwen uit.
  - Toneelspelers hadden andere zeden / waren vrijgevochten.
  - Toneelspelers kwamen van ver, dus konden ze ziekten meebrengen.

7 maximumscore 2

- De duivel draagt het masker van een bok met hoorns. Zo wordt de duivel in de middeleeuwen vaak uitgebeeld 1
- God draagt een gouden masker / een masker dat aan de zon doet denken, (wat herinnert aan oude godsdiensten waarin de zon aanbeden werd als hoogste God) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 3

drie van de volgende:

- in de kerk (indien gespeeld door priesters, aangevuld met komedianten)
- op het kerkplein / in het portaal bovenaan de kerktrappen
- in de kastelen of de kasteeltuinen
- op de zogenaamde narrenschepen
- (op stellages) op het marktplein

per juist antwoord

1

9 maximumscore 1

Het invoegen van een scène met een heksenproces (één van de volgende):

- geeft een tijdsbeeld van de middeleeuwen; het mirakelspel *Mariken van Nieumeghen* ontstond namelijk in een tijd waarin het geloof in heksen zich in West-Europa begon te verbreiden.
- geeft een sfeerbeeld van de middeleeuwen, onder meer de harde/gewelddadige manier waarop (vermeende) zondaars/misdadigers werden behandeld.
- verlevendigt het verhaal / geeft het verhaal een extra dramatische dimensie.

10 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

De mens wil graag macht/kennis/rijkdom vergaren. Hij geeft zich daarom over aan de duivel die hem dat kan verlenen in ruil voor de ziel.

Blok 2

---

11 maximumscore 2

Het Futurisme (twee van de volgende):

- zette zich af tegen / wilde breken met de traditie / het academisme.
- wilde iets geheel nieuws ontwikkelen / zocht naar nieuwe uitdrukkingsvormen.
- had het experiment hoog in het vaandel staan.
- stelde zich op als de voorhoede van een maatschappelijke vernieuwing.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 1

één van de volgende:

- De futuristen richtten hun blik alleen op de toekomst en wilden daarom alles wat met het verleden te maken had vernietigen.
- Musea en bibliotheken zijn plaatsen waar bij uitstek bewaard wordt en die dus weinig/niets van doen hebben met vernieuwing.

13 maximumscore 2

twee van de volgende:

- verheerlijken van gevaar (punt 1):
Het is meer gebruikelijk om voor gevaar te waarschuwen dan ertoe op te roepen.
- stellen dat een racewagen mooier is dan een beroemd beeld uit de oudheid (punt 4):
Het is niet gebruikelijk om meer waarde te hechten aan een stuk techniek dan aan kunst uit de oudheid.
- verheerlijken van agressie en rebellie (punt 2, 3, 6):
Agressie en rebellie zijn ontwrichtend voor de maatschappij.
- verheerlijken van oorlog (punt 7):
Oorlog wordt in verband gebracht met vernietiging/slachtoffers, niet met vooruitgang.

per juist antwoord

1

14 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De auto was een opvallend/zichtbaar bewijs van moderne techniek.
- In de automobiellindustrie vonden telkens nieuwe technologische ontwikkelingen plaats.
- Door de auto werd de mens mobieler / de auto gaf vrijheid van verplaatsing.
- Het rijden in een 'snelle' auto hield een zeker gevaar in, wat de futuristen verheerlijkten.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 2

twee van de volgende:

- door de zich herhalende beelden / de steeds dichterbij elkaar volgende V-vormen, die vaart / een filmisch effect opleveren
- door de V-vormen die werken als pijlen naar links
- door het weglaten van details
- De contouren van de auto zijn gestroomlijnd.
- door de vlamme gele sporen rond de contour van de autobanden
- Het beeld vervaagt iets naar rechts.

per juist antwoord

1

16 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben (twee van de volgende):

- De compositie breekt met de traditie van melodie en/of harmonie.
- Er komen geluiden in voor die lijken op die van een motor/trein.
- In de compositie wordt acceleratie gesuggereerd.
- ook goed: de keuze voor het onderwerp, namelijk een ontwakende stad met de daarbij horende geluiden

per juist antwoord

1

17 maximumscore 2

• oud element (één van de volgende):

- De muziek is genoteerd op notenbalken.
- Er staan muzieksleutels vooraan de notenbalken.
- Er staat een maataanduiding vooraan de notenbalken.
- Er staan maatstrepen in de balk.
- Er staan dynamische aanduidingen / F/FF/P.

1

• nieuw element (één van de volgende):

- De noten zijn vervangen door lijnen.
- Het toonhoogteverloop wordt globaal aangegeven.

1

18 maximumscore 2

De geluiden die een drukpers maakt worden nagebootst door middel van (twee van de volgende):

- korte klanken / lettergrepen.
- het herhalen van klanken in een gelijkmatig ritme.
- het laten klinken van verschillende klanken tegelijkertijd.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 2

Dit soort bewegingstheater (twee van de volgende):

- depersonificeerde de danser / maakte van de danser een (onderdeel van een) machine.
- was anti-naturalistisch / wilde de nadruk leggen op een kunstmatig gebruik van het lichaam / bood te weinig mogelijkheid voor expressie.
- werkte met een zeer beperkt bewegingsidoom, wat voor balletdansers als te beperkend werd ervaren / niet interessant was voor balletdansers.
- streefde niet naar de interpretatie van een verhaal.
- verschilde te veel van wat het publiek van *Les Ballets Russes* gewend was / trok een te klein publiek.

per juist antwoord

1

Blok 3

---

20 maximumscore 2

twee van de volgende:

- onbereikbare/obsessieve liefde
- vrijheidsdrang
- noodlottige liefde
- de onafhankelijke/ontembare vrouw
- rebellie

per juist antwoord

1

21 maximumscore 2

• bewegingen (één van de volgende):

- nadruk op roffelend/stampend voetenwerk
- veel armbewegingen met draaiende handen (ports de bras)
- heupwiegen
- werken met de rok
- karakteristieke houdingen, zoals torso achterover gebogen / ribben naar voren gestoken / armen ver achter de oren / hoofd omhoog, maar kin iets naar beneden.

1

• muziek (één van de volgende):

- gitaarmuziek
- klagelijke/rauwe zang
- tegenritmisch handgeklap
- vingerknippen / castagnettenspel
- indien niet genoemd bij bewegingen: voetroffels

1

Vraag	Antwoord	Scores
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fragment 5: creëert (vrolijke) folkloristische sfeer (entourage) door (stereotype) Spaanse muziek en dans (uit het verleden), of: commercieel vermaak in een horecagelegenheid (voor toeristen) • fragment 6: levende muziekcultuur / flamenco als onderdeel van het dagelijks leven, of: flamenco als volkskunst, of: flamenco als sociale en authentieke (spontane) cultuurvorm 	<p>1</p> <p>1</p>
23	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hij past voornamelijk het ritme aan / voegt andere/extra accenten toe / verhoogt de intensiteit • Hij neemt (in belangrijke mate) de melodie over / neemt (gedeeltelijk) de akkoorden over 	<p>1</p> <p>1</p>
24	<p>maximumscore 1</p> <p>één van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – groepsdansen met synchroon/gelijk uitgevoerd passenmateriaal – verplaatsende bewegingen / grote bewegingen waarmee dansers zich door de ruimte verplaatsen – verhalende bewegingsfrasen 	
25	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kadrering: De beelduitsnede verkleint, zodat de mensen die zich rondom de denkbeeldige fabrieksruijme bevinden en andere handelingen verrichten uit het beeldvlak verdwijnen (en het oog van de kijker niet van de dansscène afleiden). – belichting: Het daglicht dat via hooggeplaatste ramen van links de studioruimte instroomt, valt uit het beeld, waardoor de theatrale belichting van enkele spots de enige vorm van belichting lijkt. – cameravoering: De camera zwenkt van een hoog naar een laag standpunt / er wordt gebruik gemaakt van close ups / ridders (ter ondersteuning van de dynamiek van de dansscène). – geluid: De achtergrondruis verdwijnt. <p>per juist antwoord</p>	<p>1</p>
26	<p>maximumscore 1</p> <p>Christina en Carmen zijn rivalen in het filmverhaal. In deze dansscène vertolken zij tevens de rol van de twee rivaliserende fabrieksarbeidsters uit het verhaal <i>Carmen</i>.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 1

één van de volgende:

- Er komen citaten in voor.
- Er komen verschillende stijlen in voor.
- Hoge en lage cultuur komen naast elkaar voor, want er zijn diverse presentaties van flamenco.
- De film is een commentaar op historische versies van *Carmen* / er wordt naar de geschiedenis van *Carmen* (roman en opera) verwezen.
- De film is een onderzoek naar de aard en de oorsprong van een cultuuruiting / flamenco.

Blok 4

---

28 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De passagiers en bezoekers moeten in de complexe situatie van een internationaal vliegveld gemakkelijk de weg kunnen vinden.
- De verschillende activiteiten van de passagiers en bezoekers moeten efficiënt kunnen verlopen.
- De luchthaven geldt als een visitekaartje van ons land; daarom is het belangrijk dat de eerste indruk een goede is.
- Door samenhang in de vormgeving ontstaat een eigen huisstijl/sfeer, waardoor Schiphol zich kan onderscheiden van andere luchthavens.

per juist antwoord

1

29 maximumscore 3

Een kunstwerk in de openbare ruimte kan (drie van de volgende):

- het belang van een bepaalde gebeurtenis of persoon onderstrepen.
- de ruimte verlevendigen/verfraaien.
- een bepaalde plek markeren.
- de mensen confronteren met iets onverwachts/tegendraads.
- de mensen aan het denken zetten.
- de ruimte indelen.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

30 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Het formaat is afgestemd op de omgeving (groot genoeg om het tot zijn recht te laten komen, niet zo groot dat het domineert).
- Het kunstwerk is hoog geplaatst en onderbreekt daardoor de loopruimte niet.
- De aluminium pijler van de architectuur functioneert als sokkel voor het kunstwerk. Ook goed: De pijler zou zowel bij de architectuur als bij het kunstwerk kunnen horen.
- Het gebruikte materiaal (kunststof) wordt ook in de omgeving gebruikt.
- De witte kleur is in de omgeving ook een belangrijke kleur.
- Het kunstwerk is een vrijwel abstracte vorm die niet veel aandacht opeist.
- De horizontale richting van de knoop sluit aan bij de horizontale lijnen in de omgeving.

per juist antwoord

1

31 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Het kunstwerk is groot / neemt veel ruimte in.
- Het kunstwerk staat direct op de grond, op hetzelfde vloeroppervlak waar ook de toeschouwer staat.
- Het kunstwerk wijkt af van de omgeving door kleur en materiaal.
- Het kunstwerk lijkt op twee stripfiguren / lijkt grappig en valt daardoor op.
- Het kunstwerk heeft iets onverwachts; zoiets kom je niet dagelijks tegen.

per juist antwoord

1

32 maximumscore 1

Het lijkt of de mannen van zacht materiaal gemaakt zijn dat een beetje inzakt. Daardoor lijken ze extra zwaar / te slap om te kunnen staan, of: Het kunstwerk wordt naar onder toe steeds breder waardoor de mannen vastgeplakt lijken aan de vloer.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

33 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Coda is een soort klein gebouwtje met zitplaatsen aan de buitenkant, waardoor het goed als meeting point kan fungeren, wat functioneel is op deze plek.
- Coda valt op door het kleurcontrast (rood-wit) en werkt daardoor goed als meeting point.
- Coda is qua vorm afwijkend van de rest van de ruimte en werkt daardoor goed als meeting point.
- Er is gebruik gemaakt van een eenvoudig, roodwit geblokt patroon, dat ook op vliegvelden gebruikt wordt voor objecten met een signaalfunctie. (Hierdoor wordt duidelijk dat je op de luchthaven bent.)

per juist antwoord

1

34 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

Op een lichtkrant van een luchthaven verwacht men zakelijke informatie / reclame. Mensen worden (door het knipperen) uitgedaagd die informatie te lezen en worden dan onverwachts geconfronteerd met de kritische teksten van Jenny Holzer.

35 maximumscore 1

één van de volgende:

- Menig kunstenaar zal er begrip voor hebben dat de opdrachtgever de gebruikers van de openbare ruimte niet aan al te confronterende aspecten van kunst wil blootstellen.
- Menig kunstenaar wil zijn werk graag in de openbare ruimte plaatsen, omdat het dan niet alleen door de kunstelite maar door een veel groter publiek wordt gezien. Hij zal de beperkingen die hierbij horen daarom gemakkelijker accepteren.

36 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Om het internationale publiek de mogelijkheid te bieden het werk van een aantal wereldberoemde Nederlandse kunstenaars te bekijken.
- Als een middel om Nederland / het Rijksmuseum Amsterdam bij de internationale gemeenschap te promoten / een vorm van 'branding'.
- Om de passagiers, die vaak tijd hebben op het vliegveld, interessant en leerzaam vermaak te bieden.
- Om een bijdrage te leveren aan een chique uitstraling van Schiphol.
- ook goed: Om passagiers de gelegenheid te geven zich even te onttrekken aan de drukte van de rest van Schiphol.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

37 maximumscore 2

drie van de volgende:

- mee eens:
  - Extra kramen verstoren de overzichtelijkheid van de luchthaven.
  - De eigen sfeer van de luchthaven dreigt verloren te gaan door meer winkels en te veel commerciële reclame.
  - Een rustige duidelijke omgeving met musea en eenvoudige winkelgevels straalt meer kwaliteit uit.
  - Nog meer winkels belemmeren het uitzicht op de vliegtuigen.

en/of

- mee oneens:
  - De winkels zijn een belangrijke inkomstenbron voor Schiphol. Daar moet je juist meer ruimte aan geven.
  - Veel reizigers vinden het juist plezierig hun wachttijd te vullen met winkelen. Een uitgebreider assortiment aan winkels op de luchthaven is handig (omdat mensen het vliegveld zelden afkunnen), bijvoorbeeld voor het kopen van cadeautjes.
  - Je geeft de reizigers de gelegenheid belastingvrij in te kopen; reizigers hebben dus voordeel bij zoveel mogelijk winkels.
  - De verder sobere omgeving wordt juist verlevendigd door meer winkels.

Indien drie antwoorden juist	2
Indien twee antwoorden juist	1
Indien één antwoord juist	0

5 Inzenden scores

Voor dit examen hoeft u geen afnamegegevens aan Cito te verstrekken.

6 Bronvermeldingen

Teksten

- 1 Naar: Calis, P., *Onze Literatuur*, Amsterdam 1992, p. 22.
- 3 Punten manifest uit: <http://logosfoundation.org/kunstgeschiedenis/futurisme.html>
- 4 Vrij naar: www.thereminvox.com/article/articleview/116
- 5 Naar: Bronnenbundel, Futurisme.
http://www.cultuurnetwerk.org/bronnenbundels/1989/1989_73.htm
- 7 Vrij vertaald uit: Bensusan, G., *Carmen and her updates: an introduction*, maart 2002. http://www.usdla.org/html/journal/MAR02_Issue/article05.html

Videofragmenten

- 1 - 2 Jos Stelling, *Mariken van Nieumeghen* (1974).
- 3 - 8 Carlos Saura, *Carmen* (1983).

Audiofragmenten

- 1 Drie intonarumori.
Musica futuristica. Salon LTMCD 2401.
- 2 L. Russolo, *Risveglio di una citta* (1913).
Musica futuristica. Salon LTMCD 2401.
- 3 G. Balla, *Macchina Tipografica* (1914).
<http://www.ubu.com/sound/balla.html>

Afbeeldingen

- 1 Testbaan voor raceauto's, Fiatfabriek, Turijn 1922.
- 2 L. Russolo, *Dinamismo di un automobile* (1912/1913).
Musée national d'Art moderne, Centre Pompidou, Parijs.
- 3 L. Russolo en Piatti met intonarumori (1914).
- 4 L. Russolo, partituur 'Risveglio di una città'.
- 5 G. Balla, *Macchina Tipografica* (1914), tekening van het decor.
- 6 G. Balla, *Macchina Tipografica* (1914), tekeningen van bewegingen.
- 7 Openbare ruimte van Schiphol.
- 8 S. Tajiri, *Knoop* (1974). Schiphol.
- 9a/b T. Claassen, *The two incredible sitting black snowmen* (2001). Schiphol.
- 10 D. Adams, *Coda* (1995). Schiphol.
- 11 J. Holzer, *Driezijdige lichtkrant* (1995). Schiphol.

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.